

Інформаційна довідка щодо підтримки України з боку Організації Об'єднаних Націй під час збройної агресії РФ проти України*

***Анотація.** В інформаційній довідці висвітлено роль Організації Об'єднаних Націй у підтримці України з 2014 року. Наведено резолюції, прийняті Генеральною Асамблеєю ООН, які стосуються територіальної цілісності України, ситуації з правами людини на тимчасово окупованих територіях, безпеки та захищеності ядерних об'єктів України, включно із Запорізькою АЕС, тощо. Визначено особливості накладення вето при прийнятті рішень Радою Безпеки ООН.*

***Ключові слова:** ООН, Рада Безпеки ООН, резолюції Генеральної Асамблеї ООН, територіальна цілісність України, збройна агресія, тимчасово окуповані території.*

Вступ. Діяльність Організації Об'єднаних Націй (далі – ООН) має особливе значення як центр вирішення глобальних викликів та найбільшого представницького політичного органу світу (на сьогодні 193 держави є членами ООН). З 20 лютого 2014 року головним завданням і пріоритетом української дипломатії в межах ООН залишається протидія російській агресії, відновлення територіальної цілісності України та припинення грубих порушень РФ засад сучасного світового порядку, заснованого на Статуті ООН¹.

Основна частина. В умовах триваючої агресії РФ проти України вкрай важливе політичне та міжнародно-правове значення має прийняття Генеральною Асамблеєю ООН таких резолюцій:

1. Резолюція 68/262 «Територіальна цілісність України» від 27.03.2014 року. Засідання Генеральної Асамблеї ООН (далі – Генасамблея) було скликане спеціально для розгляду питання окупації Росією території Кримського півострова. Ініціаторами резолюції виступили Україна, Німеччина, Канада, Коста-Рика, Литва та Польща. Загалом резолюцію підтримали 100 членів Генасамблеї, 11 – проголосували проти, 58 – утримались. Прийняття цього документа у 2014 році було, перш за все, свідченням чіткої позиції світової спільноти щодо засудження окупації РФ території Автономної Республіки Крим (далі – АРК). У першій резолюції, як і в подальших, зазначено, що Крим – це Україна, український півострів є тимчасово окупованою територією, а Росія є державою-окупантом.

2. Резолюції 71/205 (19.12.2016 р.), 72/190 (19.12.2017 р.), 73/263 (22.12.2018 р.), 74/168 (18.12.2019 р.), 75/192 (16.12.2020 р.), 76/179 (16.12.2021 р.), 77/229 (15.12.2022 р.), 78/221 (19.12.2023 р.), 79/184 (19.12.2024 р.) «Ситуація з правами людини на тимчасово окупованих Автономній Республіці Крим та місті Севастополь, Україна». В резолюціях Генасамблея підтвердила статус тимчасово окупованих АРК і м. Севастополя та інших окупованих територій як невіддільних частин території України. Резолюції містять оновлені факти про грубі порушення прав людини в АРК з

¹ Україна та ООН. Вебсайт Постійного представництва України при ООН. URL: <https://un.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo>

боку окупантів, зокрема в контексті повномасштабної російської агресії. На підтримку територіальної цілісності України було ухвалено ще низку інших резолюцій, зокрема «Проблема мілітаризації Автономної Республіки Крим та м. Севастополь, Україна, а також частин Чорного і Азовського морів» 73/194 (17.12.2018 р.), 74/17 (09.12.2019 р.), 75/29 (07.12.2020 р.), 76/70 (09.12.2021 р.). Щорічні резолюції Генасамблеї щодо мілітаризації АРК, а також щодо ситуації з правами людини в окупованому АРК, мають вагомий роль як політичні й дипломатичні інструменти в боротьбі проти російської окупації та діяльності в межах Кримської платформи. Кожного року ці документи Генасамблеї доповнюються новими фактами про грубі порушення міжнародного права та прав людини на півострові з боку РФ як держави-окупанта. Саме ці документи сприяють системній політиці невизнання окупації АРК Російською Федерацією, допомагають документувати злочини, здійснювати політичний тиск на державу-агресора та закріплювати на порядку денному ООН питання окупації АРК й російської агресії проти України².

Міністерство закордонних справ України вітає прийняття оновленої Резолюції 79/184 «Ситуація з правами людини на тимчасово окупованих територіях України, включаючи Автономну Республіку Крим та місто Севастополь» від 19.12.2024 року, адже цей документ став першою резолюцією ООН, в якому Генасамблея називає агресію РФ проти України «загарбницькою війною РФ проти України» (англ. *War of aggression against Ukraine*). Ухвалення документа свідчить про те, що міжнародна спільнота однозначно засуджує злочини російських окупантів, а кожен акт насильства та порушення прав людини отримає належну оцінку та покарання. Серед ключових положень резолюції, зокрема засудження триваючого нехтування РФ нормами міжнародного права у сфері прав людини та міжнародним гуманітарним правом, незаконного утримання під вартою цивільних українських громадян, застосування тортур та катувань, дискримінація мешканців тимчасово окупованих територій. Резолюція також спрямована на захист та повернення депортованих дітей. Генасамблея закликає РФ припинити депортацію українських дітей та надати вичерпну інформацію відповідним агенціям ООН та міжнародним організаціям зі списком усіх депортованих українських дітей, включаючи тих, чий статус був змінений, хто був усиновлений або переданий на піклування прийомних батьків, а також вжити всіх необхідних заходів для безпечного повернення цих дітей на Батьківщину³.

3. Резолюція 78/316 «Безпека та захищеність ядерних об'єктів України, включаючи Запорізької АЕС» від 11.07.2024 року. Цією резолюцією Генасамблея ООН вимагає, щоб РФ терміново вивела свій військовий та інший неуповноважений персонал із Запорізької атомної електростанції й негайно повернула станцію під повний контроль суверенних і компетентних органів

² 10 років тому була ухвалена перша резолюція ГА ООН щодо Криму. Вебсайт Представництва Президента України в Автономній Республіці Крим. URL: <https://ppu.gov.ua/press-center/10-rokiv-tomu-bula-ukhvalena-persha-rezoliutsiia-ha-onn-shchodo-krymu/>

³ Коментар МЗС щодо ухвалення ГА ООН резолюції про ситуацію з правами людини на тимчасово окупованих територіях України. Вебсайт Міністерства закордонних справ України. URL: <https://mfa.gov.ua/news/komentar-mzs-shchodo-uhvalennya-ga-onn-rezolyuciyi-pro-situaciyu-z-pravami-lyudini-na-timchasovo-okupovanih-teritoriyah-ukrayini>

влади України для забезпечення її безпеки та захищеності, а також для того, щоб Міжнародне агентство з атомної енергії здійснило безпечне, ефективне та результативне застосування гарантій відповідно до Угоди про всеосяжні гарантії та Додаткового протоколу України. Крім того, цим документом засуджується невиконання РФ відповідних резолюцій Генасамблеї і Генеральної конференції та Ради керуючих Міжнародного агентства з атомної енергії. Генасамблея закликає до негайного припинення нападів РФ на критичну енергетичну інфраструктуру України, які підвищують ризик ядерної аварії або інцидентів на всіх ядерних об'єктах України⁴.

4. Щорічне включення до порядку денного Генасамблеї ООН, починаючи з 2018 року, пункту порядку денного «Ситуація на тимчасово окупованих територіях України», розгляд якого відбувся 20 лютого 2019 р., 20 лютого 2020 року, 23 лютого 2021 року, 23 лютого 2022 року, 18 липня 2023 року та 24 лютого 2024 року відповідно.

Так, під час невідкладного засідання Ради Безпеки ООН 27 лютого 2022 року була прийнята процедурна Резолюція 2623 (2022), яка дозволила ухвалити рішення щодо скликання 11-ї Надзвичайної спеціальної сесії Генасамблеї ООН (далі – НСС). Скликання НСС відбулося через застосування вето РФ під час голосування за резолюцію Ради Безпеки ООН про засудження її агресії та припинення застосування сили (S/2022/155 від 25.02.2022 р.).

У межах роботи 11-ї НСС ухвалено вісім резолюцій:

- 1 • «Агресія проти України» (02.03.2022 р.)
- 2 • «Гуманітарні наслідки агресії проти України» (24.03.2022 р.)
- 3 • «Призупинення прав членства Російської Федерації в Раді ООН з прав людини» (07.04.2022 р.)
- 4 • «Територіальна цілісність України: захист принципів Статуту ООН» (12.10.2022 р.)
- 5 • «Сприяння відшкодуванню та репараціям за агресію проти України» (14.11.2022 р.)
- 6 • «Принципи Статуту ООН, які лежать в основі всеохоплюючого, справедливого та тривалого миру в Україні» (23.02.2023 р.)
- 7 • «Просування всеохоплюючого, справедливого та сталого миру в Україні» (24.02.2025 р.)
- 8 • «Шлях до миру» (24.02.2025 р.)

Резолюція «Шлях до миру» (внесена делегацією США як альтернативна українській «Просування всеохоплюючого, справедливого та сталого миру в

⁴ Резолюція Генеральної Асамблеї ООН «Безпека та захищеність ядерних об'єктів України, включаючи Запорізьку АЕС» від 11 липня 2024 року. Вебсайт Постійного представництва України при ООН. URL: <https://un.mfa.gov.ua/news/tekst-rezolyuciyi-generalnoyi-asambleyi-onn-bezpeka-ta-zahishchenist-yadernih-obyektiv-ukrayini-vklyuchayuchi-zaporizku-aes-vid-11-lipnya-2024-roku>

Україні») була ухвалена 24 лютого 2025 року з урахуванням включених до її проекту трьох поправок, внесених групою держав-партнерів на чолі з Францією, якими, зокрема, слова *«російсько-український конфлікт»* замінено словами *«повномасштабне вторгнення Російської Федерації в Україну»* й додано параграф *«Підтверджуючи свою відданість суверенітету, незалежності, єдності та територіальній цілісності України в межах її міжнародно визнаних кордонів, включаючи її територіальні води.»*⁵.

Варто відзначити, що якщо Генасамблея ООН приймає резолюції простою більшістю голосів або двома третинами у випадку розгляду важливих питань міжнародного миру та безпеки, то процедура прийняття резолюцій Ради Безпеки ООН має свої особливості. Автори Статуту ООН визнали, що п'ять держав – Китай, Франція, Союз Радянських Соціалістичних Республік, правонаступником якого з 1991 року стала РФ, Сполучене Королівство та Сполучені Штати Америки – з огляду на їхню ключову роль у створенні ООН і надалі відіграватимуть важливу роль у підтримці міжнародного миру та безпеки. Їм було надано особливий статус постійних членів Ради Безпеки ООН разом з особливим правом голосу, відомим як «право вето». Автори проекту домовилися, що якщо будь-який із п'яти постійних членів подасть негативний голос у Раді Безпеки ООН, що складається з 15 членів, резолюція або рішення не буде схвалена. Всі п'ять постійних членів у той чи інший час скористалися правом вето. Якщо постійний член Ради Безпеки не повністю згоден із запропонованою резолюцією, але не бажає накладати вето, він може утриматися, що дозволить прийняти резолюцію, якщо вона отримає дев'ять голосів «за»⁶. Так, наприклад, РФ декілька разів у Раді Безпеки ООН голосувала проти резолюцій, пов'язаних з Україною, реалізуючи це право. Зокрема, було заблоковано прийняття резолюцій S/2014/136, S/2015/562, S/2022/155, які стосувались окупації РФ територій України. А також було накладено вето щодо підтримки миру та безпеки України в частині визнання незаконними референдумів, проведених 23-27 вересня 2022 року в Луганській, Донецькій, Херсонській та Запорізькій областях України (S/2022/720)⁷.

Водночас 24 лютого 2025 року Радою Безпеки ООН було прийнято Резолюцію 2774 (2025), в якій Рада Безпеки, підтверджуючи, що головна мета ООН є підтримання міжнародного миру й безпеки та мирне вирішення спорів, закликає до швидкого припинення конфлікту й до тривалого миру між Україною та РФ⁸.

Україною також було ініційовано термінове засідання Ради безпеки ООН після того, як російська балістична ракета Іскандер убила 20 людей у місті Кривому Розі. 8 квітня 2025 року на порядку денному 9893-го засідання Ради

⁵ Україна та ООН. Вебсайт Постійного представництва України при ООН. URL: <https://un.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo>

⁶ Voting System. Website of the United Nations. URL: <https://main.un.org/securitycouncil/en/content/voting-system>

⁷ UN Security Council Meetings & Outcomes Tables. Dag Hammarskjöld Library. Website of the United Nations. URL: <https://research.un.org/en/docs/sc/quick/veto>

⁸ United Nations Security Council Resolution 2774 (2025) on 24 February 2025. URL: [https://docs.un.org/en/S/RES/2774\(2025\)](https://docs.un.org/en/S/RES/2774(2025))

Безпеки ООН було повідомлено про постійні обстріли та загибель цивільного населення в Україні, чому має бути покладено край⁹.

Висновки. ООН відіграє важливу роль у підтримці України під час збройної агресії Російської Федерації, оскільки наразі є основною міжнародною організацією, що забезпечує підтримку миру та стабільності у світі та є дипломатичною платформою для обговорення конфліктів.

Згідно зі Статутом ООН і резолюціями Генасамблеї, ООН залишається відданою суверенітету, незалежності та територіальній цілісності України починаючи з 2014 року і до тепер. У Заяві постійного координатора ООН і координатора гуманітарних питань в Україні Матіаса Шмале про третій рік повномасштабного вторгнення РФ в Україну йдеться про заклик до держав-членів, організацій та окремих людей не забувати про Україну. Він заявляє, що голос України має бути почутим, і ця нестерпна війна має закінчитися справедливим і міцним миром. Досягнення цього в Україні було б потужним сигналом для зміцнення міжнародного миру та безпеки¹⁰.

ООН також допомагає Україні через надання гуманітарної допомоги, підтримку біженців, а також сприяє розслідуванню воєнних злочинів. Важливим аспектом є також моніторинг порушень прав людини на території України та допомога у відновленні правопорядку. Водночас ООН стикається з певними обмеженнями через політичні розбіжності серед своїх членів, що ускладнює ухвалення рішень, які б прямо і швидко змогли вплинути на хід бойових дій та завершення збройної агресії. Право вето, що прямо передбачено у Статуті ООН має своїм наслідком не прийняття поданої резолюції, що також прямо передбачено у Статуті. Варто зауважити, що Статутом ООН не передбачено процедури подолання вето, що дозволяє п'ятьом постійним членам Ради Безпеки ООН блокувати розгляд окремих актів. Проте, навіть попри це, ООН залишається важливою платформою для налагодження міжнародної співпраці між світовою спільнотою та Україною, а також для мобілізації підтримки на глобальному рівні.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

** Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*

⁹ UN journal. 9893rd meeting of the UN Security Council. Website of the United Nations. URL: <https://journal.un.org/ru/new-york/meeting/officials/944243a6-2e36-4e93-84de-145530641151/2025-04-08>

¹⁰ Statement by the UN Resident and Humanitarian Coordinator in Ukraine, Matthias Schmale, on the third-year mark of the Russian Federation's full-scale invasion of Ukraine. Website of the United Nations in Ukraine. URL: https://ukraine.un.org/en/289756-statement-un-resident-and-humanitarian-coordinator-ukraine-matthias-schmale-third-year-mark?_gl=1*816i8u*_ga*MTM5MDUyNDY0OS4xNzQzNDk3ODQy*_ga_S5EKZKSB78*MTc0NDEwMzY5Ni4zLjEuMTc0NDEwMzc3NS40MS4wLjA.*_ga_TK9BQL5X7Z*MTc0NDEwMzY5NS42LjEuMTc0NDEwMzc3Ny4wLjAuMA